

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

протокол № 2

« 26 » 23 2025 р.

Заступник Голови Приймальної комісії

Юрій КАГАНОВ

ПОГОДЖЕНО:

Відповідальний секретар вибіркової комісії

В. Буличова Вікторія БУЛИЧОВА

Гарант освітньо-наукової програми

Тарас БУТЧЕНКО

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В10 ФІЛОСОФІЯ

Освітній і науковий ступінь: доктор філософії

Спеціальність: В10 Філософія

Освітньо-наукова програма: Філософія

Запоріжжя – 2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 033 Філософія - з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені / рівні спеціаліста / магістра, з метою формування рейтингового списку та конкурентного відбору здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 Філософія в межах ліцензійного обсягу університету.

2. ФОРМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Фахове вступне випробування проходить у два етапи.

Письмовий абітурієнти здають письмову відповідь на питання екзаменаційного білету у письмовій формі. Тривалість письмового етапу – 60 хв. Усний – співбесіда з питань екзаменаційного білету.

3. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Білет фахового вступного випробування містить 3 теоретичних питання.

4. ВИМОГИ ДО ВІДПОВІДІ ВСТУПНИКА

У питаннях оцінюється знання вступника з базових фахових дисциплін, що є необхідними для коректного вираження певних понять, а також для розуміння широкого кола теоретичних та практичних завдань, володіння навичками, що є необхідними для професійної діяльності у межах програми.

Правильність виконання завдань оцінюється відповідно до критеріїв оцінювання знань.

Екзаменатор не зобов'язаний читати розв'язання завдань, що наведені вступником в чернетці.

Під час проведення іспиту забороняється використовувати підручники, навчальні посібники, інші джерела інформації (якщо це не передбачено програмою). Також забороняється користуватися мобільними телефонами та іншими засобами зв'язку і передачі даних.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Кожне питання оцінюється за 100-бальною шкалою. Сумарний бал визначається як середньоарифметичне за сумою балів на всі питання.

Високий рівень (90-100 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: повною мірою засвоїв увесь програмний матеріал, демонструє знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін,

вдало наводить приклади.

Достатній рівень (75-89 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має достатньо високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе неглибоке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (60-74 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, здобувач робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Низький рівень (35-59 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: слабо розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

Дуже низький рівень (0-34 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: не має базових знань зі спеціальності, не розбирається в матеріалі, не може дати відповіді а ні на основні, а ні на додаткові питання.

6. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Перелік питань

1. Об'єкт і предмет наукового та філософського пізнання.
2. Світогляд та його структура та його історичні типи.
3. Міф, релігія, філософія, наука: порівняльний аналіз.
4. Зв'язок принципу розвитку та принципу детермінізму.
5. Закони діалектики (матеріалізм або ідеалізм).
6. Філософські категорії.
7. Проблема буття: існування та сутність.
8. Актуальне і потенційне буття.
9. Принцип системності: система, підсистема, елемент.
10. Розмаїття структурних рівнів буття.
11. Структурні рівні буття: неорганічна природа, жива природа, соціум.
12. Рух як сутність буття та атрибут світобудови. Рух та розвиток.
13. Кількісні та якісні зміни. Риси розвитку.
14. Проблеми прогресу. Основні моделі розвитку: регресивний розвиток, еволюціоністська модель, емерджентизм.
15. Основні трактування простору та часу. Властивості простору-часу.
16. Взаємозв'язок буття та свідомості.
17. Співвідношення понять «гносеологія» та «епістемологія».
18. Теорія пізнання у контексті історії науки та культури.

19. Зміст поняття «свідомість». Проблема співвідношення буття та свідомості, тіла та свідомості, мови та свідомості.
20. Ідеальність як субстанційна ознака свідомості.
21. Суспільно-історична зумовленість свідомості.
22. Структура свідомості. Самосвідомість.
23. Передумови формування свідомості.
24. Взаємозв'язок мислення і мови у процесі історичного розвитку.
25. Можливість пізнання світу: погляди скептиків, агностиків, матеріалістів.
26. Істина як центральна тема теорії пізнання.
27. Істина і хиба: абсолютна і відносна істина. Критерії істини.
28. Верифікація і фальсифікація. Різновиди досвіду і різновиди істини.
29. Суб'єкти та об'єкти наукового пізнання.
30. Предмет соціальної філософії
31. Діяльність як форма існування соціальної матерії. Структура діяльності.
32. Суспільство і культура.
33. Методологія формаційного і цивілізаційного аналізу суспільства.
34. Глобальні проблеми сучасності та шляхи їх розв'язання.
35. Поняття «культура» і «цивілізація».
36. Індивід, індивідуальність, особистість
37. Історична необхідність і свобода особистості.
38. Суспільна свідомість і її основні форми
39. Економіка і політика.
40. Ідеологія і суспільна психологія.
41. Поняття суспільства і особливості його пізнання.
42. Соціальна революція.
43. Матеріальні і ідеологічні відносини.
44. Структура практичної діяльності і її основні форми.
45. Діалектика традицій і новаторства у розвитку діяльності.
46. Інтереси і потреби.
47. Проблема суб'єкту історичного процесу.
48. Соціальний прогрес і його критерії
49. Соціальне прогнозування і основні типи соціальних прогнозів.
50. Науково-технічна революція і альтернатива майбутнього.
51. Гуманістична раціональність і науково-технічна революція.
52. Єдність і багатоманітність світової історії.
53. Соціальне пізнання і його особливості.
54. Механізм формування соціальних цінностей.
55. Естетичне сприйняття та проблема оцінки.
56. Мистецтво як ціннісне відношення людини до світу та як об'єкт оцінки.
57. Філософія як мистецтво інтелектуальної доброчесності.
58. Проблема життя та смерті в духовному досвіді людини.
59. Людина та штучний інтелект.

60. Філософсько-етичні проблеми використання технологій штучного інтелекту.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Воловик В. І. Політична філософія. Запоріжжя : Просвіта, 2012. 183с.
2. Воловик В.І., Бутченко Т.І. Філософія наукової свідомості: навч. посіб. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2018. 107 с.
3. Воронкова В. Г. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика : монографія / В. Г. Воронкова, В. О. Нікітенко ; Запоріз. нац. ун-т, Інж. навч.-наук. ін-т ім. Ю. М. Потебні. Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2022. 459 с.
4. Воронкова В.Г. Філософія : навч. посібник для вузів. Київ. : Професіонал, 2004. 464 с.
5. Гринів О. І. Філософія : курс лекцій для аспірантів. Львів : Тріада плюс, 2016. 364 с.
6. Гончарук-Чолач Т. В. Філософія : навч. посіб. / Гончарук-Чолач Т. В., Гурик М. І., Джугла Н. В. ; [Західноукр. нац. ун-т]. Тернопіль : ЗУНУ : Університетська думка, 2024. 359 с.
7. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 3-тє вид., перероб. Харків : Право, 2020. 430 с.
8. Історія філософії. Античність та Середньовіччя / за ред. Умберто Еко та Рікардо Федрігі ; [пер. з іт. О. В. Сминтини та ін.]. Харків : Фоліо, 2024. 554 с.
9. Епоха відродження. Історія. Філософія. Наука і техніка / за ред. Умберто Еко ; [пер. з італ. О. К. Колодяжної та ін.]. Харків : Фоліо, 2020. 522 с.
10. Історія філософії : підручник для ВНЗ / Г. І. Волинка. За ред. Г. І. Волинки ; М-во освіти і науки України. Київ : Каравела, 2019. 480 с.
11. Основи соціальної філософії. Заг. ред. В. І. Воловика. Запоріжжя : Просвіта, 2012. 319 с.
12. Рижак Л. В. Філософія : підручник / Людмила Рижак ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Вид. 2-ге, перероб., допов. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 648 с.
13. Філософія : підруч. для студентів ВНЗ / [Л. В. Губерський та ін.]. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : Фоліо, 2018. 620, [1] с.
14. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник. Під ред. В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий світ-2000», 2020. 492 с.
15. Філософія історії : енцикл. слов.-довід. / [за заг. ред. В. О. Огнев'юка ; редкол.: В. О. Огнев'юк (голова) та ін. ; передм. В. О. Огнев'юка] ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. 414 с.

Додаткова

1. Адо П. Що таке антична філософія? Пер. з фр. С. Йосипенко. Київ : Новий Акрополь, 2014. 428 с.
2. Бистрицький Є. Практична філософія: реальність і можливості. Філософська думка. 2017. № 3. С. 6-23.
3. Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus. Філософські дослідження / Людвіг Вітгенштайн ; з нім. пер. Євген Попович. К. : Основи, 1995. 312 с.
4. Декарт Р. Метафізичні розмисли / Рене Декарт ; [пер. з фр.: Зої Борисюк, Олега Жупанського]. Київ : ЮНІВЕРС, 2000. 304 с.
5. Гордер Ю. Світ Софії : роман про історію філософії. Пер. з норв. Н. Іваничук. Львів : Літопис, 2019. 536 с.
6. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії. Київ : К.-Могилянська акад., 2008. 720 с.
7. Мельник В. П. Філософія. Наука Техніка: Методолого-світоглядний аналіз : монографія Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. імні Івана Франка 2010. 592 с.
8. Попович М. В. Філософія свободи. Харків : Фоліо, 2018. 523 с.
9. Попович М. В. Раціональність і виміри людського буття. Київ : «Сфера», 1997. 291 с.
10. Предборська І. М. Філософія історії. Суми : Університет. Книга, 2015. 232 с.
11. Рассел Б. Історія західної філософії / Бертран Рассел ; пер. з англ.: Юрій Лісняк, Петро Тарашук. К. : Основи, 1995. 760 с.
12. Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна. Київ : Основи, 2016. 350 с.
13. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи : хрестоматія. За ред. Г. І. Волинки. Київ : Каравела, 2019. 464 с.
14. Хамітов Н. Історія філософії. Проблема людини та її меж : вступ до філософської антропології як метаантропології. Ред. Н. Хамітов. Київ : КНТ, 2015. 396 с.
15. Філософія культури: основні поняття, напрями, персоналії : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Т. В. Андрущенко та ін.] ; за заг. ред. Тимошенка М. О. ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. - Київ ; Чернівці : Букрек, 2020. 623 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека Інституту філософії імені Г.С. Сковороди Національної академії наук України. URL: https://filosof.com.ua/elektronna_biblioteka
2. Britannica. URL: <https://www.britannica.com>
3. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <http://plato.stanford.edu>
4. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL: <https://iep.utm.edu>
5. Wireless Philosophy. URL: <https://wi-phi.com>